

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПАРКИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ КОНЦЕПТУАЛЬНО- ПРАВОВОГО ПІДГРУНТЯ ТА ЗАКОНОДАВЧОЇ ДОСКОНАЛОСТІ

Юлія Атаманова,

*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності АПрН України, асистент кафедри
господарського права Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого, кандидат юридичних
наук*

У другій половині ХХ сторіччя у зв'язку із впливом на індустріальну парадигму високих технологій та поширення інформаційних процесів виникла ідея створення нових форм організації наукового процесу та комерціалізації її результатів у вигляді технопарків як ефективних правових засобів та організаційних форм забезпечення інноваційного розвитку, актуальність впровадження яких підвищується в умовах спаду росту виробничої сфери, зниження кількості підприємств, що впроваджують нові розробки, недостатності бюджетного фінансування. Першим взірцем нового підходу став науковий парк, створений на базі Стенфордського університету в 1949 р. (штат Каліфорнія), який згодом утворився на передовий технополіс "Силіконова долина". Успішний досвід його функціонування стимулював появу аналогічних або суміжних утворень у всьому світі: спочатку — в Західній Європі та Японії, пізніше — в Південно-Східній Азії, а останні роки — в Китаї та Індії.

В загальному вигляді технопарк становить собою компактний науково-технічний комплекс, який може включати в себе наукові заклади, вузи та підприємства промисловості, а також інформаційні, виставкові

комплекси, служби сервісу та припускає створення комфортних житлово-побутових умов [1; с.134]. Створення та функціонування технопарку спрямоване на максимальне зближення науки та виробництва, прискорення передачі та впровадження результатів науково-дослідної діяльності в сферу матеріального виробництва для їх комерціалізації. Він засновується для розвитку та просування наукомістких технологій, формування та підтримки нових ризикових проектів та підприємств, що їх впроваджують.

Зазначені особливості технопарків зумовлюють широкий інтерес до них як до ефективного механізму підтримання розвитку науки, й перш за все у сфері високих технологій, впровадження її результатів в реальному секторі економіки та отримання нових конкурентних переваг вітчизняної продукції на світовому ринку. Тому останнім часом в публіцистичних виданнях, а також у наукових публікаціях спостерігається постійне звернення до цієї тематики. Однак, якщо простежити спрямованість таких досліджень, то очевидним стає їх економічний зміст. В правовій же сфері питання функціонування технопарків фактично обмежуються розглядом їх

особливостей в рамках встановленого для них спеціального правового режиму інноваційної діяльності, причому увага, як правило, приділяється проблемам використання передбачуваних ними пільгових умов. Зокрема, можна відмітити роботи Д. Коссе, Т. Морозова, О. Святоцького, Л. Таран та деяких інших. Однак привертає увагу той факт, що незважаючи на законодавче врегулювання діяльності технопарків, відсутній не лише попередній, а й, навіть, поточний концептуально-правовий аналіз їх функціонування, без чого неможливо досягти досконалості та ефективності правового регулювання та отримати позитивні зрушення в цьому напрямку.

Така прогалина в науково-методологічному аспекті розроблення правових проблем діяльності технологічних парків актуалізує потребу проведення дослідження організаційно-правових форм технопарків, закладених у вітчизняному законодавстві, з точки зору їх досконалості їх юридичної побудови, а також здатності забезпечити ефективно впровадження результатів наукових розробок як інновацій. Доцільно вивчити обрану національну конструкцію технопарків й з позиції її адекватності моделям взаємодії наукового та промислового секторів економіки, а також визначити ступінь її законодавчої досконалості в цілому. Відповіді на зазначені питання й становлять мету цієї публікації.

Основна ідея створення технопарків полягає у комплексній організації наукомісткого виробництва та максимальне сприяння виникненню й впровадженню нових технологій. Для її реалізації під час організації діяльності технопарків ви-

користується низка принципів, таких як: координація діяльності та співробітництво таких головних ланок, як наука, вища школа, державний сектор виробництва, приватні компанії, місцеві та регіональні органи управління; підтримка малого наукомісткого бізнесу; концентрація та використання ризикового капіталу [2; с.116]. Однак найголовніше у функціонуванні технопаркових структур — те, що пильна увага приділяється концентрації всіх елементів інноваційного процесу, і в першу чергу творчому потенціалу людей [3; с.17]. Тому, як правило, під час створення технопарків застосовується територіальний підхід — вони засновуються на базі провідних університетів і об'єднують на певній території під своїм головництвом різні наукові установи, підприємства, маркетингові, сервісні, інформаційні центри з метою забезпечення швидкої реалізації наукових розробок як інновацій. Така спеціальна концентрація учасників полегшує цілеспрямоване надання ним підтримки з боку держави, як безпосередньої — шляхом бюджетного фінансування, введення податкових пільг і т.д., так й опосередкованої — через стимулювання участі банків, корпорацій та інших представників бізнесу. Крім того, локалізація полегшує державним органам контроль за дотриманням суб'єктами такої зони встановленого режиму, перешкоджає використанню пільг фірмами, які мають зв'язки зонами, але не входять до числа їх безпосередніх учасників [4; с. 71].

Слід зазначити, Україна в питаннях заснування технопарків пішла досить відмінним від загальноприйнятої моделі шляхом. Вперше законодавче врегулювання ідея створення технопарків в Україні отримала в

1996 р. у Розпорядженні Президента України № 17/96-рп "Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів", в доповнення та конкретизацію якого було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 549 від 22 травня 1996 р. "Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів". Однак дійсного впровадження технопаркова модель отримала із прийняттям у 1999 р. Закону України (далі — ЗУ) "Про спеціальний режим інноваційної та інвестиційної діяльності технологічних парків", яким передбачалося заснування трьох технопарків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка" (м. Київ), "Інститут електророзварювання імені Є.О. Патона" (м. Київ) та "Інститут монокристалів" (м. Харків). Доля цього Закону не була легкою — після неодноразового внесення змін Законом № 2505-IV від 25 березня 2005 р. "Про внесення змін до Закону України "Про державний бюджет на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків фактично був ліквідований і лише з 1 лютого 2006 р. його дію було поновлено викладенням ЗУ "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків" в новій редакції.

На відміну від іноземних технопарків, які були розраховані на створення та залучення до реалізації інноваційних проектів нових фірм та компаній, венчурних фондів під загальним керівництвом провідної наукової установи, в Україні заснування перших технопарків здійснювалося на базі провідних наукових

центрів, які користувалися широким авторитетом у науковому світі, із залученням до реалізації їх проектів вже сталих підприємств, які були довгі роки їх надійними партнерами, згодом же такого статусу набули і окремі підприємницькі структури із метою отримання передбачених для технопарків пільгових умов діяльності. Саме цим можна, на наш погляд, пояснити обрану законодавцем модель технопарків для України — або ним визнається самостійна юридична особа, або група юридичних осіб (учасники технологічного парку), що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції (п. 1 ст. 1 ЗУ "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків"). Тобто така конструкція технопарків дозволяє надати статус технопарку існуючим суб'єктам господарювання — юридичним особам, які здійснюють науково-технічну та/або інноваційну діяльність, або групі юридичних осіб, які пов'язані з таким суб'єктом безпосередніми зв'язками з виконання певного інноваційного проекту, та не вимагає територіальної концентрації учасників та створення ними будь-яких інфраструктурних об'єктів, що вже не відповідає центральній ідеї діяльності технопарків.

Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" (далі — Закон) залишив багато конкретних питань

з функціонування обраної технопаркової моделі. Зокрема, в ньому відсутні які-небудь зауваження щодо організаційно-правової форми юридичної особи, що отримує статус технопарку, її форми власності, характеру діяльності чи спеціалізації, що надає можливість бути визнаним технопарком фактично будь-якому суб'єкту господарювання (комерційної чи некомерційної діяльності), яка має права юридичної особи.

Однак особливо багато питань щодо другої організаційно-правової форми технопарку — щодо технопарку як групи юридичних осіб. Правовою підставою його діяльності відповідно до Закону виступає договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів, можливість укладення якого передбачена ч.2 ст. 1130 Цивільного кодексу України. Серед юридичних осіб — учасників технопарку один набуває статусу його керівного органу, який діятиме від імені інших його учасників, відкриватиме спеціальний рахунок технопарку та здійснюватиме поточне керівництво діяльністю технопарку. Він також укладатиме від імені технопарку договори на виконання інноваційного проекту. Відносини між учасниками технопарку мають, на думку законодавця, визначатися договором про спільну діяльність, зміст якого визначений п.2 ст. 1 Закону. Однак останнім не визначена низка важливих для діяльності технопарку питань. Серед них слід назвати відсутність закріплення правових підстав можливого припинення діяльності технопарку та його ліквідації, а також самої процедури ліквідації технопарку. Правда, останній аспект віднесений згідно з п.2 ст. 1 Закону на розсуд

самих учасників технопарку та має визначатися в договорі про спільну діяльність. *Не встановлені правові наслідки припинення дії договору про спільну діяльність, якщо такий юридичний факт настане до закінчення строку виконання зареєстрованого проекту технопарку.* До того ж хотілось би відмітити, що за логікою закону це має призвести до ліквідації технопарку, однак прямо така ситуація залишається не врегульованою, що не може вважатися допустимим, враховуючи ту роль технопарків, яку покладає на них держава для стимулювання процесів науково-технічного та інноваційного розвитку. *Виходячи з публічних інтересів, можливо, було б доцільно взагалі обмежити право учасників технопарку розривати договірні відносини до виконання інноваційного проекту,* оскільки це не просто приватноправова справа, а справа загальнодержавного значення, припинення якої має негативні наслідки для розвитку національної економіки та конкурентноздатності країни.

Договірні відносини між учасниками технопарку не вичерпуються лише договором про спільну діяльність — в цілому вони носять комплексний характер, оскільки доповнюються конкретними діями та зобов'язаннями з виконання проекту через укладення конкретних, детальних договорів. Договір про спільну діяльність фактично фіксує лише попередні домовленості сторін щодо організації та здійснення певного інноваційного проекту, тобто виконує попередню загальноорганізаційну функцію. Таким чином, в цілому між учасниками технологічного парку складаються "багатошарові" відносини, які однак взаємопов'язані та утворюють системну

єдність з метою успішного виконання інноваційного проекту. Така їх взаємообумовленість вимагає від законодавця визначити договірні аспекти діяльності технопарку.

Особлива форма технопарку як групи суб'єктів господарювання без наявності статусу юридичної особи викликає *необхідність вирішити та закріпити в законодавчому порядку питання відповідальності учасників технопарку за зобов'язаннями, пов'язаними із виконанням проекту*. На наш погляд, доцільно встановити правило про збереження зобов'язань учасників технопарку у разі виходу учасника з технопарку (виходу з договору про спільну діяльність) до закінчення реалізації проекту, на виконання якого такий договір був укладений. Така пропозиція пояснюється інтересами держави у впровадженні інновацій та забезпеченні інноваційних зрушень в національній економічній системі, оскільки переривання виконання інноваційного проекту, для реалізації якого діяльності учасників технопарку було надано пільговий спеціальний режим, фактично перекреслює діяльність держави з підтримання становлення та розвитку технопарку, нівелює значення й державних витрат в цих цілях.

Ще однією прогалиною у впорядкуванні діяльності технопарків виступає *відсутність в Законі положень про розподіл прав на об'єкти інтелектуальної власності та інноваційні продукти між учасниками технопарку*. Причому якщо щодо перших об'єктів прогалина заповнюється шляхом звернення до загальних положень про право інтелектуальної власності, встановлених Цивільним кодексом України, то щодо інноваційних об'єктів, участь

у створенні яких беруть декілька суб'єктів, така деталізація не завадила б, у зв'язку із відсутністю аналогічних загальних правил щодо них з метою попередження виникнення спірних ситуацій.

Таким чином, у Законі України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" залишено багато "темних плям", пов'язаних зі встановленням правового статусу технопарків, а також визначенням правових підстав та особливостей їх функціонування. Такий стан правового регулювання не може не відбитися на практичному боці діяльності технопарків, що найчастіше виявляється у їх спорах з органами державної влади (особливо податкової служби), в тому числі щодо умов чинності договору про спільну діяльність та правомірності віднесення суб'єктів господарювання до числа учасників технопарку, на яких розповсюджуються пільгові умови діяльності, що мали досить широкий резонанс протягом функціонування технопарків в Україні.

Більше того, кількість нерегульованих питань та неможливість одностайного їх вирішення свідчить про недосконалість самої обраної в Україні моделі функціонування технопарків, що актуалізує завдання її удосконалення. Як бачимо з визначення термінів "технопарку" та "договору про спільну діяльність", наведених у ст. 1 Закону, в рамках технопарку має укладатися один договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів між його учасниками, приєднання або вихід з якого фактично має правовим наслідком участь або вихід з числа учасників технопарку відповідно. Така роль зазначеного договору дозволяє виз-

нати за ним функцію не лише організаційного, а й засновницького (статутного) документу для технопарку. Однак його "рамковий", комплексний характер не дозволяє забезпечити чіткість, стабільність та ефективність діяльності технопарку. Участь в рамках останнього багатоманітних суб'єктів, які задіяні у виконанні різних проектів, не дозволяє в договорі про спільну діяльність відобразити повною мірою організаційні зв'язки та взаємні зобов'язання всіх учасників технопарку. Крім того, укладення такого договору за відсутності об'єднання вкладів, а також окреслення тільки загальних напрямків та умов діяльності підкреслює його значення зі встановлення попередніх домовленостей між суб'єктами господарювання щодо майбутніх планів, правда до моменту державної реєстрації технопарку та отримання відповідного свідоцтва. Але, навіть, після цього неврегульованість питань відповідальності та невиконання умов договору про спільну діяльність його учасниками не стимулює останніх до ретельного та послідовного його виконання.

Державні інтереси у стимулюванні розробки високопродуктивних та енергозберігаючих технологій, виробництво на їх основі високотехнологічної та конкурентноздатної продукції, її поширення на світових ринках вимагають встановлення для технопарків не лише сприятливих умов діяльності, а й адекватних організаційно-правових форм, які здатні визначити їх правовий статус, забезпечити чіткий, довгостроковий та стабільний характер функціонування. Договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів, на підставі якого діє технопарк, має

досить обмежені можливості для виконання такого завдання, що зумовлює постановку питання про доцільність винайдення для таких суб'єктів інших організаційно-правових форм.

Питання винайдення організаційно-правових форм та засобів реалізації державної політики, адекватних цілям соціально-економічних реформ та стратегічним напрямкам, вимагає встановлення та дослідження базових елементів законотворчого моделювання будь-яких соціально вагомих відносин, до яких відносяться інтереси, функції та правові засоби, які слід розглядати як певну ієрархічну систему [5; с. 152]. У підвалинах, безумовно, полягають певні інтереси, що продукують в учасників соціальних відносин певну підсистему спеціальних правових функцій, а останні, на наступному рівні ієрархії, припускають підсистему комплексу правових засобів їх реалізації [Там же; с. 152]. Конкретні інтереси зумовлюють виникнення здатних до їх задоволення, а значить й функціонально спрямованих, моделей соціально затребуваного зв'язку, а в результаті їх проектування та розвитку у правовому полі за допомогою певних правових засобів виникають адекватні правові моделі та конструкції регулювання відповідних відносин.

Зазначені витоки законотворчого моделювання вимагають і під час дослідження організаційно-правових форм та засобів регулювання технопарків виходити із різного спектру інтересів та конфігурацій взаємодії суб'єктів господарювання, що зацікавлені у винайденні найбільш продуктивних форм їх інноваційноспрямованої діяльності та її державної підтримки.

Як вже зазначалося, ключовою ідеєю розроблення моделі технопарків є створення умов ефективної передачі та впровадження нових наукових розробок із випуском інноваційної продукції та/або удосконаленні виробничого процесу. Її реалізація задовольняє як потреби держави в активізації інноваційних процесів, підвищенні конкурентноздатності продукції вітчизняних виробників та рівня проживання власних громадян, у піднесенні національної економіки на більш високий ступінь інноваційного розвитку на підставі високих технологій [4; с. 71], так і суб'єктів господарювання у прискоренні та зменшенні перепон в створенні, отриманні й впровадженні нових науково-технічних досягнень у виробництві. Тому зазначена ідея виступає основною ціллю, провідним інтересом як для держави, так і для суб'єктів господарювання, які мають намір здійснювати науково-дослідну, науково-технічну, інноваційну або інноваційно-впроваджувальну діяльність.

Незважаючи на єдність кінцевої мети суб'єкти господарювання мають досить відмінні безпосередні цілі під час включення до інноваційної сфери, що зумовлює різновариантність їх взаємодії. Іншими словами, **можливі різні моделі взаємодії суб'єктів господарювання для поєднання ланцюга "наука" та "виробництво", в основі яких лежить різна спрямованість та момент виникнення інтересів, а в кінцевому вигляді — ініціатива в інноваційному процесі. Серед них доцільно виділити такі основні варіанти:**

А. Виникнення інноваційних відносин навколо діючих науково-дослідних установ, які мають та здатні у подальшому виконува-

ти спеціалізовані наукові розробки. Вони відповідно *виступають носіями інноваційної пропозиції*, однак в ринкових умовах попит на власні інноваційні продукти та об'єкти інтелектуальної власності мають виявляти або формувати самостійно. Фактично саме така модель отримала відбиття в ЗУ "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків". Закладений в ньому підхід слід визнати справедливим з тієї точки зору, що держава має надавати підтримку таким суб'єктам у проведенні ними наукових розробок, а також впровадженні та комерціалізації останніх, а тому ідею запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності слід визнати в цьому випадку обґрунтованою та раціональною. Однак наділяти їх статусом технопарку доцільно, на наш погляд, лише у разі об'єднання навколо науково-дослідних установ низки суб'єктів господарювання різних за спеціалізацією з метою координації діяльності та практичного здійснення певних інноваційних проектів.

Б. Пошук шляхів взаємодії науки та виробництва може також виходити від представників останньої сфери. Зокрема, за виявленими в процесі діяльності техніко-технологічними чи продуктовими прогалинами або недосконалостями великі компанії можуть *формувати відповідний попит на ринку інновацій*, що зумовлює стимулювання діяльності та "завантаження" інноваційної пропозиції. Часто вони намагаються мати або створити

власні лабораторії, в нивах яких будуть проходити необхідні дослідження та створюватися відповідні інноваційні продукти. Для досягнення таких цілей суб'єкти господарювання використовують різні організаційно-правові форми: це й заснування дочірніх науково-виробничих підприємств, й створення відповідних структурних підрозділів, й використання холдингової форми під час викупу контрольного пакету акцій (частин) приватизованих науково-дослідних установ. Для таких випадків характерно здійснення інноваційної діяльності самими суб'єктами господарювання, які мають визнаватися суб'єктами інноваційної діяльності та отримувати державну підтримку, в тому числі шляхом надання спеціального режиму господарської діяльності, але визнання яких технопарковими структурами буде, на наш погляд, помилковим.

В. Іншої форми може набути поєднання науки та виробництва у разі виникнення загальної, спільної для багатьох або декількох суб'єктів господарювання потреби у використанні нових розробок. Іншими словами, мова йде про випадки формування загального інноваційного попиту на певний різновид інноваційного продукту. Особливо така ситуація актуальна у разі орієнтації суб'єктів господарювання на експортування власного товару, на вихід та закріплення на світовому ринку із конкурентоздатною продукцією. В такому випадку зацікавлені суб'єкти господарювання можуть

поєднати власні зусилля для проведення необхідних науково-дослідних робіт та отримання потрібного інноваційного продукту. Для виконання зазначеного завдання ними можуть створюватися господарські об'єднання зі статусом юридичної особи, ступінь консолідації діяльності в рамках яких буде варіюватися відповідно до умов домовленостей від мінімальної до повної залежності. До переваг зазначеної організаційно-правової форми з урахуванням завдання щодо здійснення науково-дослідної та інноваційної діяльності слід, на наш погляд, віднести: наявність прав юридичної особи, що полегшує вирішення питання щодо визнання володільця виключних майнових прав на створені в їх рамках об'єкти інтелектуальної власності, прав на інноваційні продукти; можливість створення чіткої системи управління; визначення майнової основи функціонування; розподіл зобов'язань та відповідальності між учасниками, а також між ними й самим об'єднанням. Чітке позиціонування наукового або науково-виробничого за спрямованістю господарського об'єднання серед інших суб'єктів господарювання надасть можливість його учасникам здійснювати ефективний та чіткий контроль за результатами його діяльності.

Окремо потребує вирішення питання щодо можливості визнання такого господарського об'єднання, створеного суб'єктами господарювання для виконання інноваційних проектів, технопарком. Зазначена

спеціалізація об'єднання та наявність в нього прав юридичної особи дозволяють його віднести до суб'єктів інноваційної діяльності, надання пільгових умов яким здійснюється на рівні з іншими суб'єктами інноваційної діяльності. Відповідно з діючою дефініцією технопарку, закріпленою у Законі, таке об'єднання також може отримати статус технопарку у формі юридичної особи. Слід зазначити, що особливого звучання питання отримання спеціального режиму інноваційної діяльності, передбачуваного для технопарків, набуває щодо тих об'єднань, які в результаті розвитку охоплюють досить розгалужений перелік суб'єктів господарювання різної спеціалізації, в тому числі дочірні та спільні підприємства, підприємства інноваційної інфраструктури, утримують на своєму балансі об'єкти соціально-економічного значення, здійснюють різноманітний спектр видів діяльності інноваційної спрямованості. Іншими словами, мова йде про досить потужний науково-виробничий комплекс із елементами інноваційної інфраструктури для інших господарюючих суб'єктів. В такому разі актуальним постає питання про можливість віднесення таких об'єднань до числа технопарків та розповсюдження на них відповідного спеціального режиму, в тому числі виходячи з публічних інтересів. Кінцева відповідь на нього залежить фактично від того, яку позицію займе законодавець, визначаючи зміст та встановлюючи організаційно-правову форму технопарку з урахуванням державних інтересів в конкретний проміжок часу на підставі обраної стратегії соціально-економічного розвитку.

Г. Інноваційний попит та іннова-

ційна пропозиція можуть також існувати паралельно за наявності незадоволених потреб, причому вони можуть локалізуватися на певній території завдяки не лише одночасній діяльності на ній суб'єктів, які виступають, як з одного, так і з іншого боку, а й сприятливому розташуванню об'єктів соціально-економічної інфраструктури. Наприклад, розміщення в певних адміністративно-територіальних одиницях вищих навчальних закладів, наукових установ, суб'єктів господарювання однієї чи суміжних спеціалізацій створюють об'єктивні передумови для координації та консолідації їх діяльності з метою задоволення взаємних інтересів із розробки, створення, комерціалізації та впровадження інноваційних продуктів. Їх спільна діяльність із реалізації певних інноваційних проектів потребує "доповнення" та "допомоги" з боку суб'єктів інноваційної інфраструктури, які можуть бути як спеціальними, так і універсальними. В результаті в загальному масштабі виокремлюється певна територія, в межах якої сконцентровані та поєднані загальними інтересами суб'єкти господарювання, які займаються створенням наукових (науково-технічних) розробок, їх залученням та розповсюдженням в реальному секторі економіки, а також втіленням у виробничому процесі та/або його результатах. В такому разі фактично й має місце технопарк в традиційному його розумінні, як певна частина території країни зі спеціальним режимом господарсь-

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

кої діяльності науково-дослідних та підприємницьких структур [4; с. 69, 71]. Тобто діяльність включених до такого утворення господарюючих суб'єктів відповідно до загальної світової практики отримує державну підтримку завдяки запровадженню окремого спеціального режиму господарювання для нього, причому який розповсюджується не лише на суб'єктів наукової (науково-технічної) діяльності та інноваційної діяльності, а й інших суб'єктів господарювання, задіяних у реалізації інноваційних проектів. Однак в Україні така класична форма технопарків не отримала практичного застосування.

Хоча під час розгляду цього питання слід зазначити, що передумови для виникнення в Україні технопарків за територіальним принципом були. Їх походження було пов'язане зі створенням та функціонуванням вільних економічних зон (далі — ВЕЗ). Під останніми розуміється певна частина території держави, на якій встановлюється й діє спеціальний правовий режим інвестиційної, підприємницької та зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів зони, що встановлюється спеціальним законодавством для досягнення прискореного розвитку відповідних суспільних відносин на цій території зокрема та в країні в цілому [6; с. 46]. Відповідно до ст. 3 ЗУ "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" серед ВЕЗ виокремлюються такі типи, як технологічні парки та технополіси. Оскільки в ВЕЗ "центр тяжіння" переноситься на певну сферу діяльності суб'єктів економічної зони [Там же; с. 94], то

у зазначених типах провідного значення повинна була набути наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність. Спеціальний правовий режим в них орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу, досягнення нової якості економіки через стимулювання фундаментальних і прикладних досліджень, з подальшим впровадженням результатів наукових розробок у виробництво [7; с. 565]. Серед основних особливостей діяльності ВЕЗ виокремлюється порядок управління нею — до системи управління ВЕЗ поряд із місцевою Радою народних депутатів та місцевою державною адміністрацією повинен входити спеціально створений орган господарського розвитку і управління. Саме останній має здійснювати реєстрацію суб'єктів господарювання як суб'єктів відповідної ВЕЗ після укладення з ними договорів на реалізацію затверджених інвестиційних проектів, що носить значення підстави для отримання встановлених законом пільг. Однак із відміною спеціального режиму господарювання в рамках ВЕЗ фактично й втрачено можливість для використання цієї конструкції стосовно технопарків та інших наукових або науково-виробничих зон.

Вважаємо, що подібна конструкція для визначення технопарків за територіальним принципом та встановлення для них спеціального режиму господарювання може бути використана як взірць для створення умов та механізму регулювання діяльності локалізованих інноваційно-виробничих утворень, безумовно, із адаптацією до цілей та особливостей здійснення інноваційного процесу.

Таким чином, ланцюг "наука" та "виробництво" має різні варіанти

взаємодії, що зумовлює складність завдання з розробки оптимального та дієвого правового механізму їх поєднання. Одним із них виступає модель технопарків. Що визнати технопарком та яку організаційно-правову форму обрати для його ефективного функціонування, залежить від законодавця. Однак висвітлені проблеми із запровадженою ЗУ "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" моделлю технопарків та варіативність конфігурацій взаємодії наукового та промислового секторів економіки підкреслюють недостатність законодавчого розроблення цієї проблеми та необхідність

проведення глибокого концептуально-правового її аналізу для запровадження ефективних механізмів правового регулювання інноваційних процесів в країні. ◆

Література:

1. Маренков Н.Л. *Инноватика: Учебное пособие.* — М.: КомКнига, 2005. — 304 с.
2. Стеченко Д.М. *Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб.* — К.: Вища шк., 2002. — 254 с.
3. Семиноженко В. *Технологические парки Украины: первый опыт формирования инновационной экономики // Экономика Украины, 2004.* — № 1. — С. 16 — 21.
4. Будкин В., Петренко З., Нгуен Тхи Хань *Зоны высоких технологий: мировой опыт и реалии Украины // Экономика Украины, 2005.* — № 10. — С. 68 — 75.
5. Кочергина Е.А. *Содержание организационно-правовых форм предпринимательских обществ: интересы, функции, правовые средства: Монография.* — Харьков: "Основа", 2005. — 236 с.
6. Таран Л.В. *Специальный правовой режим предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах Украины (комплексное исследование).* — Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2004. — 256 с.
7. Вінник О.М. *Господарське право: Курс лекцій.* — К.: Атіка, 2004. — 624 с.